

CZYNNIKI RESTRUKTURYZACJI PRZEDSIĘBIORSTWA PRZEMYSŁOWEGO

Stanisław Podczarski
Politechnika Częstochowska, Polska

Streszczenie

Przedmiotem badań w tym opracowaniu są czynniki (przyczyny) restrukturyzacji przedsiębiorstw przemysłowych. Przedstawiono identyfikację i klasyfikację tych czynników, przyjmując jako kryterium klasyfikacji źródło pochodzenia czynników.

1. Wprowadzenie

Proces restrukturyzacji przedsiębiorstw dokonuje się pod wpływem wielu czynników. Znajomość tych czynników, które mogą wystąpić w odpowiednim czasie, jest istotna dla właściwego przeprowadzania procesu restrukturyzowania przedsiębiorstw, będącego procesem ciągłym w warunkach gospodarki rynkowej. Przedmiotem badań w opracowaniu są czynniki (przyczyny) restrukturyzacji przedsiębiorstw przemysłowych. Wśród tych czynników istnieją pewne ich grupy. Celem opracowania jest identyfikacja i systematyka czynników restrukturyzacji przedsiębiorstw przemysłowych. Przyjmując jako kryterium klasyfikacji źródło pochodzenia czynników można wyodrębnić dwie grupy czynników: endogeniczne i egzogeniczne.

2. Czynniki endogeniczne

Czynniki endogeniczne mają swe źródła wewnątrz przedsiębiorstwa. Do tej grupy czynników można zaliczyć:

- czynniki sprawcze, obejmujące [2]:

- zarządzanie przedsiębiorstwem,
- planowanie i organizowanie,

- postęp techniczny,

- ruch kapitału,

- markę producenta.

Zarządzanie przedsiębiorstwem stanowi podstawowy czynnik sprawczy jego restrukturyzacji. Polega on na ustalaniu celów przedsiębiorstwa, pod wpływem oddziaływania innych czynników, oraz na dysponowaniu jego zasobami dla osiągnięcia tych celów. Z czynnikiem tym są ściśle związane planowanie i organizowanie, będące funkcjami zarządzania. Planowanie jest procesem informacyjno-decyzyjnym skierowanym na wypracowanie nowych i realnych celów przedsiębiorstwa funkcjonującego w warunkach gospodarki rynkowej i sposobów ich realizacji. Organizowanie przejawia się w koordynowaniu działań zespołowych i w opracowywaniu modelu struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa, wymagającej zmian strukturalnych.

Postęp techniczny (i związany z nim postęp w organizacji produkcji) w nowoczesnej gospodarce mający nieuchronny charakter i będący trwałym elementem strategii rozwoju przedsiębiorstw, jest uważany za główny czynnik dokonujących się zmian strukturalnych w przedsiębiorstwach przemysłowych [1]. Potrzeba wprowadzania postępu technicznego w

procesie wytwarzania w przedsiębiorstwach wynika z konieczności zwiększania użyteczności produktu i obniżania kosztów wytwarzania. W wyniku wprowadzania postępu technicznego następuje przechodzenie do stanów ilościowo i jakościowo wyższych w technice i w technologii, powodujących korzystne efekty w sferze ekonomicznej, społecznej i ekologicznej w porównaniu ze stanem wyjściowym. Ogół zmian strukturalnych będących efektem postępu technicznego w przedsiębiorstwie obejmuje cztery rodzaje zmian (efektów): produktowe, oszczędnościowe, natury socjalnej i ekologiczne.

Ruch kapitału obejmuje napływ kapitału do przedsiębiorstwa i odpływ z niego. W skrajnych przypadkach napływ kapitału prowadzi do jego nadmiaru, a odpływ – do jego niedoboru. Wymaga to dokonania wyboru, który zmieni strukturę kapitału przedsiębiorstwa. W przypadku nadmiaru kapitał może zostać zainwestowany w przedsiębiorstwie, np. we wdrażanie postępu technicznego, lub poza przedsiębiorstwem. W przypadku niedoboru kapitału w przedsiębiorstwie możliwy jest wybór spośród trzech rozwiązań: upadłość przedsiębiorstwa, zawarcie układu lub ugody, która umożliwi dalsze funkcjonowanie przedsiębiorstwa. Obydwa przypadki (nadmiaru i niedoboru kapitału) wywołują intensywne zmiany strukturalne w przedsiębiorstwie.

Dążenie do utrzymania marki producenta wywołuje zmiany strukturalne w przedsiębiorstwie. Zmiany te dotyczą procesu wytwarzania i dystrybucji. Mają one na celu tworzenie zespołu cech produktu związanych z przeświadczeniem konsumentów o korzyściach wynikających z jego użytkowania (np. wysoka jakość, wyróżnik pozycji społecznej). Stwarza to dobrą renomę producenta produktu w otoczeniu. Marka producenta podnosi prestiż przedsiębiorstwa i zwiększa krąg jego odbiorców, co pozwala mu korzystać z efektu skali.

3. Czynniki egzogeniczne

Źródła czynników egzogenicznych znajdują się poza przedsiębiorstwem, w jego otoczeniu. Do tej grupy czynników należą:

- zmiany w krajowym popycie końcowym,
- zasoby ludzkie,
- czynniki instytucjonalne:
 - transformacja systemu gospodarczego,
 - regulacje Centrum Gospodarczego i polityka przemysłowa państwa,
 - handel zagraniczny i współpraca międzynarodowa,
- ochrona środowiska przyrodniczego.

Struktura produkcji przedsiębiorstw przemysłowych zależy od wielkości i struktury popytu. Rynkowe zapotrzebowanie wyznacza zakres i kierunki zmian strukturalnych w przedsiębiorstwach. Łącznikiem między rynkiem (konsumentem) a przedsiębiorstwem (produktem) jest marketing. Stanowi on podporządkowanie wszystkich działań przedsiębiorstwa w sferze produkcji i obrotu towarowego głównemu celowi, którym jest zaspokajanie potrzeb konsumenta. Jako zbiór metod i technik działania umożliwia on zbadanie potrzeb i popytu konsumentów oraz ich preferencji. Konsumenti i ich preferencje określają produkty, które powinny być wytwarzane. Przez marketingowy sposób wpływania na produkcję przejawia się wpływ rynkowego zapotrzebowania. Rynek jest podstawową

siłą napędową działań restrukturyzacyjnych [3]. Zmiana rynkowego zapotrzebowania na wyroby końcowe stanowi drugi, obok postępu technicznego, główny czynnik zmian strukturalnych w przedsiębiorstwach.

Zasoby ludzkie, jako kolejny czynnik zmian strukturalnych, rozpatrywane są pod względem ilości i poziomu kwalifikacji. Oddziaływanie tego czynnika jest zmienne w czasie. Liczba ludzi obecnie nie jest decydującym czynnikiem zmian strukturalnych w przedsiębiorstwach przemysłowych. Wynika to ze stosowania postępu technicznego, umożliwiającego eliminowanie pracy żywej z procesów przemysłowych oraz ze stosowania transferu ludzi. Natomiast wysoki poziom kwalifikacji ludzi, zwłaszcza kadr zarządzających przedsiębiorstwami, stanowi jedną z przesłanek zapewniających skuteczność zamierzeń dotyczących ich restrukturyzacji. W nowoczesnej gospodarce perspektywiczne potrzeby rozwojowe, w tym także zakładane zmiany strukturalne, wytyczają odpowiednie kierunki kształcenia kadr na różnych poziomach.

Czynniki instytucjonalne wynikają z ustroju państwa. Ustrój ten pociąga za sobą określenie między innymi charakteru zarządzania gospodarką, celów i kierunków rozwoju gospodarczego oraz charakteru i kierunków udziału w międzynarodowym podziale pracy.

W ramach transformacji systemu gospodarczego wprowadzane są zmiany strukturalne przedsiębiorstw państwowych w formie ich prywatyzacji. Proces prywatyzacji przedsiębiorstwa (restrukturyzacja podmiotowa) jest podejmowany z inicjatywy i na wniosek organów przedsiębiorstwa (dyrektora i rady pracowniczej) lub organu założycielskiego. Decyzję o przekształceniu przedsiębiorstwa w spółkę Skarbu Państwa podejmuje Minister Skarbu Państwa, a także Prezes Rady Ministrów. Natomiast decyzję o prywatyzacji przedsiębiorstwa przez jego likwidację podejmuje organ założycielski z własnej inicjatywy lub na wniosek rady pracowniczej przedsiębiorstwa. Przez prywatyzację są wprowadzane zmiany strukturalne w przedsiębiorstwach mające na celu wzrost wydajności pracy i poprawę ekonomicznej efektywności gospodarowania.

Narzędziem stosowanym przez Centrum Gospodarcze do sterowania restrukturyzacją przedsiębiorstw ponadto są parametry systemu ekonomiczno-finansowego. Należą do nich takie instrumenty regulujące, jak: wysokość stopy procentowej, różne normy prawne (administracyjne, finansowe) itd. Ich rola sprowadza się do powiązania działalności przedsiębiorstw z polityką przemysłową państwa.

Handel zagraniczny i współpraca międzynarodowa, stanowiące kolejne czynniki restrukturyzacji, przejawiają się w rozwijaniu współpracy między państwami, zakładającej rozwój specjalizacji i racjonalnie zorganizowany międzynarodowy podział pracy, która prowadzi do integracji gospodarczej. Specjalizacja produkcji dokonuje się przy dużej koncentracji aparatu wytwórczego. Koncentracja zapewnia produkcję na wielką skalę, która powoduje obniżkę kosztów wytwarzania w przedsiębiorstwach i przyczynia się do podwyższenia efektywności produkcji.

Konieczność ochrony środowiska przyrodniczego wywiera wpływ na zmiany struktury środków wytwórczych i na metody wytwarzania (technologie i organizację produkcji). Zmiany te polegają na wprowadzaniu czystych procesów technologicznych i wyrobów. Osiąga się to przez stosowanie urządzeń ochrony środowiska, wprowadzanie technologii

mało- i bezodpadowych, zamkniętych obiegów wody i produktów ubocznych oraz przez pełne wykorzystanie odpadów i surowców wtórnych.

4. Zakończenie

Między większością spośród przedstawionych czynników występuje ścisła współzależność. Czynniki te, powiązane ze sobą, oddziałują łącznie (a nie pojedynczo, w sposób izolowany) na przedsiębiorstwa. Znaczenie poszczególnych czynników może ulegać zmianie w czasie.

Literatura

1. Durlik I., Restrukturyzacja procesów gospodarczych. Reengineering. Teoria i praktyka, Agencja Wydawnicza Placet, 1998, s. 15-18.
2. Hopfenbeck W., Allgemeine Betriebswirtschafts und Managementlehre. Das Unternehmen in Spannungsfeld zwischen ökonomischen, sozialen und ökologischen Interessen, Landsberg a. Lech, 1991, s. 16.
3. Kowalczuk-Jakubowska D., Malewicz A., Restrukturyzacja jako technika ratowania i rozwoju przedsiębiorstwa, Instytut Organizacji Przemysłu Maszynowego, 1992, s. 7-11.

KOSZTY REALIZACJI SYSTEMU INFORMACJI MARKETINGOWEJ

Włodzimierz Wyraz

Politechnika Częstochowska, Polska

Streszczenie

W artykule scharakteryzowano system informacji marketingowej (*SIM*). Wyróżniono jego elementy składowe, powiązania i procesy. Następnie dokonano identyfikacji i analizy kosztowych składników związanych z tworzeniem i eksploatacją *SIM*.

Wstęp

Od kilku dziesięcioleci postępuje rozwój technik związanych z przetwarzaniem informacji. Rozwój ten był i jest związany z potrzebami użytkowników systemów informacyjnych. Wzrost znaczenia przetwarzanej i gromadzonej informacji spowodował, iż dostrzeżono jej ogromne znaczenie. Zaczęto ją rozpatrywać w kategoriach zasobów na równi z zasobami kapitałowymi, ludzkimi czy materiałowymi.

Istotnym elementem działalności przedsiębiorstw staje się pozyskiwanie odpowiednich informacji, a następnie ich przetwarzanie i gromadzenie w ściśle określony sposób. Menedżerowie dostrzegli korzyści jakie daje właściwy poziom i sposób poinformowania. Dostrzeżono również fakt, że posiadane zasoby informacyjne wpływają na konkurencyjność przedsiębiorstwa. Konkurencyjność przedsiębiorstwa zależy od wielu czynników. Jednym z nich jest sprawnie działający dział marketingu. Dla usprawnienia